

ANDREJA LEGAN RAVNIKAR

PETINŠESTDESET LET UNIVERZITETNE PROFESORICE IRENE OREL

COBISS: 1.19

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.29.2.17](https://doi.org/10.3986/JZ.29.2.17)

Čeprav je jezikovna zgodovinarica in univerzitetna profesorica Irena Orel, ki letos praznuje 65. rojstni dan, najbolj poznana kot profesorica na ljubljanski Filozofski fakulteti, je bila skozi svojo bogato znanstveno kariero ves čas strokovno in osebno povezana tudi s Sekcijo za zgodovino slovenskega jezika Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. To sodelovanje je trajalo vse od njenih prvih delovnih let do načrtovane upokojitve jeseni 2023 in se bo, upamo, nadaljevalo tudi v prihodnosti.

Po zaključeni gimnaziji leta 1977 je Irena Orel študirala slovenski jezik s književnostjo (A-smer) in francoski jezik s književnostjo (B-smer); za diplomsko nalogo na slovenistiki *Problem antidrame v sodobni slovenski dramatik* je leta 1982 prejela študentsko Prešernovo nagrado Filozofske fakultete. Od leta 1983 do 1986 je bila tehnična sodelavka v leksikološki sekciji inštituta, od 1983 do 1988 pa tajnica Komisije za obravnavo *Načrta pravil za novi slovenski pravopis*. Februarja 1986 je bila izvoljena za raziskovalno asistentko, znanstvenoraziskovalno pot pa je kot mlada raziskovalka začela oktobra 1989 v »historični« sekciji. V treh letih (1986–1989) je opravila vse študijske obveznosti in zagovarjala magistrsko nalogo iz zgodovinske leksikografije (*Sinonimična bogatost starejših slovenskih slovarjev*, 1989). Jeseni 1990 je sprejela redno delovno mesto asistentke za zgodovinsko slovnico in dialektologijo slovenskega jezika na Oddelku za slovanske jezike in književnosti (današnjem Oddelku za slovenistiko) ljubljanske Filozofske fakultete. Med letoma 1989 in 1991 je bila aktivna tudi v stanovskem društvu – bila je tajnica in članica upravnega odbora Slavističnega društva Slovenije. Njena znanstvenoraziskovalna in pedagoška pot je bila začrtana po uspešnem zagovoru doktorata *Predložni sistem v razvoju slovenskega knjižnega jezika od 16. do 19. stoletja* leta 1994, ki obsega natanko 500 strani (mentorica zasl. prof. dr. Martina Orožen). Leta 1995 je bila izvoljena v naziv docentke, 2001 v naziv izredne

Andreja Legan Ravnikar ■ ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana ■
andreja.legan-ravnikar@zrc-sazu.si ■ <https://orcid.org/0000-0002-1334-1360>

profesorice za zgodovino slovenskega jezika, leta 2011 pa je postala redna profesorica. Za svoje pedagoške in raziskovalne dosežke je leta 2007 prejela tudi veliko priznanje Filozofske fakultete UL.

Profesorica Irena Orel je v univerzitetnih predavanjih obravnavala širok spekter jezikovnozgodovinske problematike: razvoj slovnične zgradbe slovenskega jezika od 10. do konca 19. stoletja, zgodovinsko oblikoslovje, zgodovinsko besedoslovje in skladnjo. Skozi celotno delovno dobo je ostala osredotočena tudi na tematiko slovenskega slovaropisja od 16. do konca 19. stoletja, ki je organsko povezana z njenim prvim delovnim mestom na inštitutu. Njena prva znanstvena objava je bil prispevek s 3. jugoslovanske konference o leksikografiji in leksikologiji (Sarajevo, 1986), objavljen v istoimenskem zborniku leta 1988. Naslovi njenih izvirmih znanstvenih člankov razkrivajo obravnavo najpomembnejših starejših slovenskih slovarjev: Slovarsko delo Gregorja Vorenca (Obdobja 9, 1989); Govorica besed – paberki po Kastelec-Vorenčevem in Hipolitovem slovarju iz začetka 18. stoletja (*Slava*, 1990/91); Sopomenskost samostalnikov v starejših slovenskih slovarjih (SR, 1991); Razvoj slovenske leksike od Megiserja do Pleteršnika (SSJLK, 1995); Kopitar in slovarstvo slovenskega jezika (Obdobja 15, 1996); Slovensko besedje iz prvega italijansko-slovenskega slovarja (1607) v luči slovarskega izročila in kontinuitete (*Razprave*, 2007); Nemške izposojenke v Pleteršnikovem *Slovensko-nemškem slovarju* (1894–1895) (SR, 2007); Trubarjevo besedje v Pleteršnikovem slovarju (SR, 2008/2009).¹

1 Tematika starejših slovenskih slovarjev je zastopana tudi med objavljenimi znanstvenimi prispevki na konferenci: Prvine enojezičnega slovaropisja v Pleteršnikovem slovarju (*Pleteršnikov slovensko-nemški slovar: zbornik s simpozija '96 v Pišecah*, 1998); Slovansko besedje v nemško-slovenskem slovarju iz l. 1860 (SSJLK, 1996); Živalsko izrazje v starejšem slovenskem slovaropisju (*Slovensko naravoslovno-tehnično izrazje: zbornik referatov s Posvetovanja o slovenskem naravoslovno-tehničnem izrazju*, 1998); Besedje v Svetem priročniku in sočasnem slovaropisju (*Zbornik o Janezu Svetokriškem*, 2000); Alasijev italijansko-slovenski slovar in predhodno slovensko slovaropisje (*Živetij mejo*, 2007); Prvi slovensko-italijanski slovar Vodnikove priredbe Linhartove komedije Veseli dan ali Matiček se ženi v slovnici Saggio grammaticale italiano-cragnoilino (1811) Vincenca Franula de Weissenthurna (*Ob Franulovi 200-letnici smrti: zbornik prispevkov s simpozija*, 2018). Slovaropisni prispevki so objavljeni tudi v poglavjih v monografijah: Izmenjava in ustaljevanje besedja v slovenskem dvojezičnem slovaropisju 19. stoletja (*Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika*, 2005); Krajnsko besediše pisano – prvi ohranjeni obrnjeni slovar iz 17. stoletja (*Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*, 2006); Prvi slovenski terminološki slovar ter hrvaški in češki vir (*Razvoj slovenskega strokovnega jezika*, 2007); Pohlino slovarsko delo v Pleteršnikovem slovarju (*Od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja*, 2008); Slovensko zgodovinsko slovaropisje – stanje in perspektive (*Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja*, 2011); Miklošičev slovensko-nemški rokopisni slovar skozi prizmo Pleteršnikovega (*Miklošičeva monografija: ob dvestoletnici rojstva Franca Miklošiča*, 2013); Časovno označeno besedje v novem/sodobnem slovarju slovenskega (knjižnega) jezika (*Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis*, 2015); Kratak krajsko-slovenski besednjak (1863) Nikomeda Ravnikarja in njegov pomen za zgodovino slovenskega besedja (*Rojena v narečje: akademikinji prof. dr. Zinki Zorko ob 80-letnici*, 2016).

Za pisanje diplomskih nalog, znanstvenih magisterijev in bolonjskih magistrskih nalog je profesorica navdušila kar 86 dodiplomskih, magistrskih in doktorskih študentov. Bila je mentorica trem doktorandom z našega inštituta, ob Simonu Atelšku (2016) dvema iz sekcije za zgodovino slovenskega jezika (Jožica Narat, 1999, Alenka Jelovšek, 2014). S sekcijo kontinuirano strokovno sodeluje bodisi kot recenzentka (*Besedje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja* (2011, 2014), *SSKJ16 (A–D)*, 2021, *Gorske bukve* (2021)) ali sodelavka v projektu ARRS (*Zgodovinski slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja (1. zvezek)*, 2014–2017, vodja K. Ahačič). Od leta 2016 je tudi članica uredniškega sveta *eSSKJ: slovar slovenskega knjižnega jezika*. Kot pobudnica je bila skupaj z avtorico tega prispevka soorganizatorica (simpozij je bil organiziran pod okriljem ISJFR ZRC SAZU in FF UL), podpredsednica in predavateljica na interdisciplinarnem znanstvenem simpoziju *Oživiljeni Vodnik* (31. 1. 2019), kot sourednica je zaslužna tudi za izdajo znanstvene monografije *Oživiljeni Vodnik: razprave o Valentinu Vodniku* (2029). V počastitev 300. obletnice smrti Hipolita Novomeškega (2021) se je na pobudo sekcije odzvala z objavo izvirnega znanstvenega prispevka o splošni in terminološki leksiki Hipolitovega prevoda *Orbis pictus*, ki se kot dodatek nahaja v Hipolitovemu slovarju *Dictionarium trilingue* (JZ, 2022).

Predvsem pa Irena Orel ostaja zvesta in predana prijateljica (zlasti starejšim) sodelavcem zgodovinske sekcije, ki se z izvirnim voščilom vedno spomni naših rojstnih dnevo, sekcijo redno obiskuje na prednovoletnih srečanjih in člane obdaruje s prikupnimi darilci. Srčno upamo, da po upokojitvi njeno zanimanje za slovaropisje ne bo usahnilo, da ima osebne načrte, da dokonča zastavljeno in se loti česa, za kar ni imela časa, da pa si vzame čas tudi zase in si ga zapolni z zanimivimi potovanji, ki so njena strast. Draga Irena, čestitamo ti ob osebnem prazniku in dobrodošla v naši sekciji kadarkoli – kot prijateljica, ljubiteljica materinščine in strokovnjakinja za potovanje v zgodovino slovenskega jezika.